

„Neexistuje žádný národ, který by nepřinášel bohu lidské oběti, žádný národ, který by se nenechal unést šalbou magie“

(Voltaire)

Návrší Cezavy u Blučiny v mladší době bronzové

Nadkomunitní areál s obětními rituály
na jižní Moravě

The hilltop site of Blučina-Cezavy in the Late Bronze Age

An area of common use with sacrificial rituals
in Southern Moravia

Milan Salaš a kolektiv

Obsah

Předmluva (<i>Milan Salaš</i>)	9
1. Topografie a přírodní prostředí lokality (<i>Milan Salaš</i>)	11
1.1. Geomorfologická a hydrografická situace (<i>Milan Salaš</i>)	12
1.2. Geologická a pedologická situace (<i>Milan Salaš – Katarína Adameková – Martin Hanáček</i>)	19
1.3. Krajina a přírodní prostředí v retrospektivě (<i>Milan Salaš – Katarína Adameková – Jarmila Bíšková – Martin Hanáček – Jan Petřík</i>)	20
2. Exkavační retrospektiva a stav zpracování pramenů na lokalitě (<i>Milan Salaš</i>)	27
3. Metodika terénního výzkumu a dokumentace (<i>Milan Salaš</i>)	33
4. Zkoumané plochy a jejich stratigrafie (<i>Milan Salaš</i>)	46
4.1. Plocha zkoumaná v letech 1983–1990	51
4.2. Plocha zkoumaná v letech 1993, 1995–1996, 1998–1999	60
5. Charakter nálezových situací a kritika pramenů (<i>Milan Salaš</i>)	63
5.1. Nálezové situace velatických objektů a struktur – popis a dokumentace	68
5.2. Objekt K1	68
5.3. Objekt K2	79
5.4. Objekty K2a, K2b, V18	97
5.5. Objekt K3	106
5.6. Objekt K4	117
5.7. Objekt K5	121
5.8. Objekt K6	122
5.9. Objekt K7	124
5.10. Objekt K9	133
5.11. Objekt K10	148
5.12. Objekt V7	154
5.13. Objekt V17	158
5.14. Objekt V19	168
5.15. Objekt V69	171

6. Archeologické analýzy mobiliáře (Milan Salaš a kolektiv)	185
6.1. Keramické nádoby (Milan Salaš)	189
6.1.1. Metodika zpracování keramických nádob	195
6.1.2. Fragmentarizace keramických nádob, její prostorové a chronologické kontexty	203
6.1.2.1. Kvantitativní fragmentarizace	205
6.1.2.1.1. Keramika z průběžných uloženin	205
6.1.2.1.2. Keramika z velatických objektů	206
6.1.2.2. Kvalitativní fragmentarizace	220
6.1.3. Technologické aspekty keramických nádob a jejich výzdoba	225
6.1.4. Typologicko-chronologická analýza keramických nádob	234
6.1.4.1. Keramika středodunajské mohylové kultury	235
6.1.4.2. Keramika velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí	236
6.2. Ostatní keramický inventář (Milan Salaš)	263
6.3. Kovové depoty a kovová industrie (Milan Salaš)	267
6.4. Skleněné korále (Milan Salaš – Lukáš Kučera – Martin Moník – Jaroslav Kapusta)	277
6.5. Výrobky z tvrdých živočišných materiálů (David Hons)	279
6.5.1. Úvod	279
6.5.2. Materiálové složení souboru	279
6.5.3. Nálezové okolnosti	280
6.5.4. Typologicko-morfologické členění artefaktů	280
6.5.5. Stádium výroby a předpokládaná funkce artefaktů	280
6.5.6. Vyhodnocení nálezů v rámci uloženin a objektů	282
6.5.7. Diskuse	285
6.5.8. Závěr	287
6.6. Analýza a možnosti interpretace mazanicových fragmentů (David Hons)	287
6.6.1. Mazanice jako součást materiální kultury	287
6.6.2. Informační potenciál mazanicových fragmentů	288
6.6.3. Metodika zpracování souboru	288
6.6.4. Nálezový soubor mazanic z Blučiny – velatická fáze KSPP	289
6.6.5. Diskuse	308
6.6.6. Závěr	312
6.7. Kamenná industrie (Milan Salaš a kolektiv)	312
6.7.1. Morfotypologická a traseologická analýza štípané industrie (Ludmila Kaňáková Hladíková)	312
6.7.2. Morfologicko-typologické vyhodnocení broušené a ostatní kamenná industrie (Milan Salaš – Milan Vokáč)	338
6.7.3. Nálezy grafitu (Milan Salaš)	344
7. Přírodovědné analýzy	347
7.1. Antropologická determinace a násilné zásahy	347
7.1.1. Základní antropologický rozbor a katalog (Ivana Jarošová)	347
7.1.2. Antropologické zhodnocení kosterních nálezů a násilných zásahů (Marta Dočkalová)	365
7.2. Paleopatologická analýza kosterních pozůstatků (Ladislava Horáčková – Lenka Vargová – Kateřina Vymazalová)	375
7.3. Izotopová rekonstrukce stravy populačního souboru velatické fáze KSPP lokality Cezavy u Blučiny (Sylva Drtikolová Kaupová)	387

7.4. Zvířecí osteologické pozůstatky (<i>Martina Roblíčková</i>)	395
7.4.1. Použité pracovní metody	397
7.4.2. Kvantifikace determinovaných osteologických pozůstatků, minimální počty jedinců zvířecích druhů v jednotlivých objektech a jejich stáří	399
7.4.3. Analýza frekvence výskytu jednotlivých kostí a anatomických částí kostry, analýza frekvence výskytu kostí s různou kvalitou masa	405
7.4.4. Stopy po činnosti člověka na kostech a ohryzy od psů	411
7.4.5. Diskuze	418
7.4.6. Závěrečné shrnutí	425
7.5. Příběh pelet. Lze interpretovat kořist z exkrementu na základě jeho složení a vnitřní struktury? (<i>Lenka Lisá – Miriam Nývltová Fišáková – Milan Salaš – Honza Horák</i>)	427
7.5.1. Úvod	427
7.5.2. Nálezový kontext	429
7.5.3. Metodika	429
7.5.4. Výsledky a interpretace	430
7.5.4.1. Makroskopická a mikroskopická evaluace separovaných kostních úlomků	430
7.5.4.2. Mikromorfologická analýza	431
7.5.4.3. Histomorfometrická analýza	433
7.5.5. Diskuze	433
7.5.5.1. Identifikace producenta – savec nebo dravec?	433
7.5.5.2. Identifikace kořisti	436
7.5.6. Závěry	437
7.6. Malakofauna (<i>Jarmila Bíšková</i>)	437
7.7. Archeobotanika (<i>Petr Kočár – Romana Kočárová</i>)	444
7.7.1. Současná vegetace	444
7.7.2. Makrozbytková analýza	454
7.7.2.1. Užitkové druhy	454
7.7.2.2. Plané druhy	455
7.7.2.3. Srovnání vzorkovaných kontextů	456
7.7.2.4. Srovnání s ostatními archeobotanicky zkoumanými lokalitami	457
7.7.3. Analýza uhlíků	458
7.7.4. Závěry	473
7.8. Petrografické zhodnocení kamenné industrie (<i>Antonín Přichystal</i>)	475
7.8.1. Štípaná industrie	475
7.8.2. Broušená industrie	476
7.8.3. Ostatní kamenná industrie	477
7.9. Radiouhlíkové datování (<i>Jarmila Bíšková – Milan Salaš</i>)	477
8. Souhrnné charakteristiky mobiliáře velatických objektů a jejich datování (<i>Milan Salaš</i>)	481
8.1. Objekt K1 – plošná kumulace	481
8.2. Objekt K2 – plošná kumulace	482
8.3. Objekty K2a, K2b, V18	485
8.4. Objekt K3 – plošná kumulace	488
8.5. Objekt K4 – plošná kumulace	490
8.6. Objekt K 5 – hnízdovitá kumulace	491
8.7. Objekt K6 – hnízdovitá kumulace	492

8.8. Objekt K7 – plošná kumulace	493
8.9. Objekt K9 – plošná kumulace	493
8.10. Objekt K10 – hnízdovitá kumulace	495
8.11. Objekt V7	495
8.12. Objekt V19	496
8.13. Objekt V69	497
8.14. Komparace skladby mobiliáře velatických struktur	499
9. Chronologické postavení lokality (Milan Salaš)	503
10. Sídlně prostorový a kulturně geografický kontext lokality (Milan Salaš)	507
10.1. Sídlní struktura regionu v mladší době bronzové	507
10.2. Kulturně provenienční konotace	511
11. Specifické atributy lokality v mladší době bronzové a možné analogie (Milan Salaš)	515
11.1. Kumulativní charakter nálezových situací	515
11.2. Lidské kosterní pozůstatky na Cezavách, jejich kontexty a analogie	517
11.3. Kovová depozita a metalurgická výroba	526
12. Rituály, obětiny, oběti a hostiny – historické paralely, možnosti, úvahy... (Milan Salaš)	529
12.1. Vývoj názorů na funkci lokality	529
12.2. Interpretace nově odkrytých situací a nálezů	530
12.2.1. Abiotický mobiliář rituálů	532
12.2.2. Biotický fond rituálů	534
12.2.3. Lidské oběti	536
12.3. Jaké rituály a proč?	540
13. Cezavy jako nadkomunitní areál, sociální reflexe a otazníky (Milan Salaš)	545
14. Epilog (Milan Salaš)	550
Literatura a prameny	551
The hilltop site of Blučina-Cezavy in the Late Bronze Age. An area of common use with sacrificial rituals in Southern Moravia	577
Seznam vyobrazeného materiálu na tabulkách 1–78 (Milan Salaš)	619
Tabulky	654
Seznam autorů	733

Předmluva

Návrší Cezavy u Blučiny můžeme bez nadsázky zařadit mezi nejvýznamnější a nejznámější lokality moravského pravěku až raného středověku. Heslo Blučina lze nalistovat v každé archeologické encyklopedii či v každém archeologickém lexikonu. Důvodem jsou především dvě skutečnosti – jednak nález dnes již světoznámého hrobu germánského velmože z doby stěhování národů, jednak polykulturní osídlení z doby bronzové. Pro dobu bronzovou znamenají Cezavy zhruba totéž, co např. pro paleolit Dolní Věstonice, pro halštat Býčí skála nebo pro dobu hradištní Mikulčice či Staré Město. Ostatně, nechybělo mnoho a místo věteřovské skupiny mohl vzniknout termín blučinská skupina či kultura starší doby bronzové. V archeologické kulturně periodizační nomenklatuře však Blučina díky návrší Cezavy přece jenom figuruje, a to jako stupeň a horizont Blučina, který reprezentuje počátek doby popelnicových polí ve středním Podunají.

Jako archeologická lokalita získaly Cezavy svoje renomé především díky výzkumům K. Tihelky v letech 1948–1960. Když jsem byl v dubnu 1982 při mém nástupu na tehdejší prehistorické oddělení Moravského muzea pověřen obnovením a pokračováním systematického terénního výzkumu na Cezavách, vnímal jsem to proto jako zodpovědný a zavazující úkol. Lokalitu jsem pak poprvé navštívil v květnu 1982 za doprovodu dvou pamětníků Tihelkových výzkumů – antropologa J. Jelínka a laboranta Ústavu Anthropos S. Šillera. Tehdy jsem ještě netušil, že na lokalitě strávím v rozpětí let 1983–2006 osmnáct výzkumných sezón a že zpracování a vyhodnocení výsledků si vyžádá mnohem více času i finančních prostředků než samotný terénní výzkum.

Ke zpracovávání výsledků obnoveného terénního výzkumu docházelo průběžně již od poloviny 80. let minulého století, kdy se také začaly objevovat první dílčí publikační výstupy. Významným stimulem pro zahájení systematického a komplexního zpracování a vyhodnocení, zaměřeného nejprve na osídlení z mladší doby bronzové, bylo přidělení projektu Grantové agentury ČR (404/09/0585). Během jeho plnění v letech 2009–2012 byla digitalizována část terénní dokumentace a především byla detailně analyzována, vyhodnocena a publikována plošná kumulace K7. V dalších letech pokračovalo zpracovávání za široké účasti specialistů z různých oborů v rámci plnění úkolů Dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace (DKRVO, MK000094862). Výsledkem je předkládaná publikace, kolektivní dílo 24 autorů, které přináší komplexní zpracování a vyhodnocení všech objektů a struktur mladší doby bronzové včetně vybraných nálezů z plošných, průběžných uloženin. Na pět desítek prozkoumaných zahloubených objektů starší doby bronzové bude předmětem další monografické studie.

Vzato do důsledku, začaly se pomyslné první stránky této publikace psát prvním dnem obnoveného výzkumu, tedy 14. 7. 1983, poslední reálné stránky byly uzavřeny až v červnu 2023. Na vzniku knihy se tak podílely desítky nejen pracovníků samotného terénního výzkumu, ale zejména následně při zpracování a vyhodnocení exkavačních výsledků desítky odborníků a specialistů různých profesí. S ohledem na velký počet spolupracovníků není proto prakticky reálné poděkovat konkrétně a jmenovitě všem, kteří na vzniku tohoto díla nějakým způsobem participovali. Nicméně adresněji chci na tomto místě srdečně poděkovat zejména všem třiatvaceti spoluautorům, kteří v rámci svých specializací ochotně zpracovali příslušné kapitoly knihy. Další adresný dík patří všem třem recenzentům, doc. Mgr. O. Chvojkovi, Ph.D., a doc. PhDr. L. Jiráňovi, CSc., a Mgr. et Mgr. J. Kličové (také autorce většiny anglických překladů), za jejich příznivé posouzení rukopisu a doporučení k tisku. V neposlední řadě jsem upřímným díkem zavázán pracovníkům edičního oddělení Moravského zemského muzea, kteří se zasloužili o vydání publikace, zejména pak M. Tomsové, která této knize s obětavým nasazením a úctyhodnou trpělivostí vtiskla finální typografickou podobu.

Brno, červen 2023

Milan Salaš